

**UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
RÍMSKOKATOLÍCKA CYRILOMETODSKÁ
BOHOSLOVECKÁ FAKULTA**

Jozef Kutarňa

**METODOLÓGIA
SPÔSOB ŠTÚDIA A PÍSANIA VEDECKEJ
PRÁCE**

Bratislava 2004

1. Úvod

Štúdium filozofie a teológie, rovnako ako štúdium ostatných vedných disciplín, si vyžaduje zručnosť v používaní vedeckej literatúry, zručnosť vo vyhľadávaní a spracúvaní informácií a zaužívaný, ale hlavne zreteľný spôsob poukázania na použitú literatúru. V teologickej oblasti už existuje zaužívaný spôsob metodologických postupov, ktorý nie je odlišný od ostatných vedných odborov. Ide hlavne o spôsob pri získavaní a spracovaní informácií v určitej teologickej problematike a o citáciu použitej literatúry.

Treba hneď na začiatku zdôrazniť, že neexistuje vo svete žiadna záväzná norma, ako to niektorí na Slovensku zdôrazňujú. V minulom režime existovala ČSN 01 6904 z 26.6.1963 a novšia ČSN 01 0197 z 29.7.1970. Keďže sa objavila norma o bibliografických odkazoch ISO 690

(norma¹ pre **elektronické dokumenty** – pozri originálne určenie **ISO – International Organisation for Standardisation**), ktorá sa na Slovensku taktiež prebrala ako STN, a je záväzná pre štátne knižnice, ale nie pre publikácie akéhokoľvek druhu. Tým menej pre oblasť teológie, ktorá ma svoj zaužívaný spôsob dnes už na celom svete. V tejto skromnej brožúre predkladám takú metódu citovania, ktorá sa používa na všetkých teologických školách v Európe a hlavne na Pápežských teologických univerzitách v Ríme.

1.1. Pomôcky pre výskum

– knižnice – bibliotéky

---

¹ ISO 690 specifies the elements to be included in bibliographic references to electronic documents. It sets out a prescribed order for the elements of the reference and establishes conventions for the transcription and presentation of information derived from the source electronic document. This International Standard is intended for use by authors and editors in the compilation of references to electronic documents for inclusion in a bibliography, and in the formulation of citations within the text corresponding to the entries in that bibliography. It does not apply to full bibliographic descriptions as required by librarians, descriptive and analytic bibliographers, indexers, etc.

- archívy
- dokumentačné centrá
- informačné centrá: Internet

V ostatných rokoch sme svedkami dokumentačnej explózie. V každej vedeckej oblasti získava vedecký pracovník obrovské množstvo informácií, ktorých použitie môže prinášať nesmierne ťažkosti.

Základnou pomôckou pri vedeckej výskumnej činnosti je bibliotéka. Prirodzene, čím lepšie poznáme nejaký nástroj, tým lepšie ho vieme použiť. Je teda nevyhnutné, aby univerzitný študent už od začiatku svojho štúdia sa oboznámil s bibliotékou, či už fakultnou alebo univerzitnou. Bibliotéky zohrali dôležitú úlohu v dejinách kultúry. Slávna bola bibliotéka založená Aristotelom (384–322 pred Kristom). Názov bibliotéka – knižnica pochádza z gréckeho slova biblíon (kniha) a théka (priestor, kde je spis uložený).

1.2. Faktory, ktoré podmieňujú štúdium

Štúdium je koncentrovanie všetkých osobných schopností pri zhŕňaní a asimilovaní údajov, vzťahov a techník, ktoré vedú k zvládnutiu jednej problematiky. Štúdium je náročný proces, je to veľmi vážna intelektuálna práca.

Neexistujú však univerzálne normy a všeobecné metódy platné pre každý prípad účinného štúdia. Môžeme však ukázať niekoľko metodologických návrhov a orientácií. Nakoniec takéto orientácie sú dnes nevyhnutné, keďže každým dňom sa nachádzame vždy v zložitejšom svete, v rýchlych kultúrnych zmenách, v množstve informácií. Nestačí iba zhromažďovať poznatky: mnohokrát sa môžu ukázať ako veľmi málo účinné a málo aktualizované.

Je nevyhnutné mať pomôcky a metódy, aby sme mohli konfrontovať daný problém a aby sme ho zvládli. Nestačí sa naučiť, treba „učiť sa učiť“. Študent, ktorý začne univerzitné štúdiá, sa zrazu ocitne pred čoraz ťažšími úlohami a novými akademickými situáciami.

Bez toho, aby som chcel uviesť definitívne riešenie a vyčerpávajúce odpovede, uvediem niekoľko faktorov, ktoré môžu pozitívne alebo negatívne podmieniť prácu univerzitného štúdia:

1.3. Osobného charakteru

a) Psychologické: Intelektuálna kapacita (pamäť, sústredovacia a koncentračná schopnosť), citlivosť, záujem, postoj k štúdiu...

Podľa niektorých skúseností by sa mohlo povedať, že úspech univerzitného štúdia je závislý od určitých hodnôt osobnosti: dôvera v seba samého a vo vlastné schopnosti učiť sa, perspektíva do budúcnosti – nádej na sociálne

uplatnenie v budúcnosti, emotívna stabilita, relatívna nezávislosť na vyučujúcich atď.

Okrem toho treba podčiarknuť dôležitosť motivácie, čo je snáď najhlavnejší faktor úspechu alebo neúspechu. S tým súvisia základné ľudské hodnoty, ktoré študent osobne vlastní, napríklad ako chcieť kompetentne odpovedať na presné rodinné záväzky a ťažkosti, náboženské, humánne, socialno–politické problémy... Ak chýbajú tieto a iné motivácie, štúdium sa stáva nanúteným, nudným, bez metodologických postupov a nakoniec aj neúspešným.

b) Somatické: Zdravie, hygiena, spánok a oddych, stravovanie, požívanie alkoholu, fajčenie alebo používanie iných stimulátorov (zo všetkými negatívnymi následkami). Dôležitá je aj pozícia tela pri štúdiu.

1.4. Charakter prostredia

a) Fyzické: Na štúdium človek potrebuje vhodné miesto, podľa možnosti dostatočný priestor, ktorý je dostatočne osvetlený a nehlučný. Malo by to byť prostredie, kde sa človek dobre cíti.

b) Sociálne: Pokojné rodinné vzťahy, ktoré neoberajú o sústredenosť pri štúdiu, ako aj určité sociálne zaradenie do skupiny v škole, do športového, kultúrneho prostredia a pod.

1.5. Charakter pomôcok

Predovšetkým ide o možnosť použitia kníh, schopnosť triediť informácie, používanie knižnice, archívu, používanie počítača, fotokópií a pod.

1.6. Organizačný charakter

Je nevyhnutné primerané plánovanie: mať cieľ, určený program, rozvrh, rytmus rôznych aktivít (denných, týždenných, mesačných). Odporúča sa krátka prestávka a ľahké telesné cviky po určitej dĺžke intelektuálnej práce. Každý musí sám zo skúsenosti vedieť, v ktorých hodinách sa mu najlepšie študuje, či ráno alebo večer.

2. Štúdium v skupine

Práca v skupine je dnes už veľmi bežná prax pri štúdiu na vysokých školách. Štúdium v skupine je súčasťou tradície západného školstva, už Sokrates vyučoval týmto spôsobom filozofiu svojich žiakov. Dnes už veľmi zriedkavo nájdeme samostatných vedcov, vo väčšine prípadov sa v každej vedeckej oblasti pracuje v skupinách, to isté platí aj pre štúdium teologických disciplín.

Práca v skupine (seminár) je špeciálny typ stretnutia, na ktorom sa zúčastňuje viac študentov, aby diskutovali alebo riešili nejakú problematiku pod vedením profesora (asistenta), aby tak dosiahli presne stanovený cieľ.

„Študenti nech sa cítia spoluzodpovední za vlastnú teologickú formáciu. V skutočnosti ako v iných aspektoch formácie, tak aj v doktrinálnej sa dnes žiada veľmi aktívna účasť študenta v súlade s najlepšimi pedagogickými tradíciami.“²

„Seminár“ je základný nástroj vyučovania historicko–pozitívnu metódou, ktorý je neodmysliteľný pre štúdium teológie a jej prameňov: Svätého písma – Cirkevných otcov – Magistéria. Jeho charakteristikou je historicko–pozitívny výskum, práca s prameňmi. Kvalita teologických fakúlt by sa mohla merať aj podľa účinnosti a kvality seminárov.

2.1. Typ, forma a spôsob seminára

Poznáme tri typy seminára:

a) Pre začiatočníkov, tzv. proseminár – je to vlastne vovedenie študenta do vedeckej činnosti, tzv. *manoductio*, uviesť ho do kontaktu s literatúrou, naučiť ho hodnotiť knihu,

---

² S. CONGREGAZIONE PER L'EDUCAZIONE CATTOLICA, *La formazione teologica dei futuri sacerdoti*, Roma 1976, 47; pozri tiež *Optatam totius* 17, *Ratio fund. inst. sac.* 35, 91.

odborný článok, časopis, interpretovať predložený text, pripraviť písomné predstavenie určitej problematiky a pod.

b) Seminár v pravom slova zmysle (Hauptseminar), kde študent spracováva tému alebo problematiku typických disciplín pre teologickú fakultu (bez toho, aby prekračoval problematiku najnovších vedeckých poznatkov).

c) Vedecký seminár (Oberseminár) – ide tu o špeciálnu vedeckú problematiku, kde študent už čosi „produkuje“, robí výskum. Tento typ seminára je zaradený na doktorandskom štúdiu, slúži pre prípravu licenciátskej a dizertačnej práce, ktorými má študent preukázať svoju spôsobilosť v teologicko-vedeckom bádání.

Tému vyberie profesor, môže byť jedna pre všetkých (napr. Cirkev u sv. Augustína): všetci pracujú v tom istom čase rovnako na tej istej téme a na seminári diskutujú a konfrontujú tú istú tému; alebo téma môže byť jedna, ale divergentná: určí sa napr. jeden autor a každý študent sa venuje jednému aspektu jeho osoby alebo jeho učenia (napr. sv. Ambróz: Cirkev u sv. Ambróza, Cirkev a štát u sv. Ambróza, liturgia u sv. Ambróza); alebo rozličné konvergentné témy (napr. Cirkev v ponímaní cirkevných spisovateľov na začiatku IV. storočia: Cirkev u sv. Augustína, Cirkev u Arnobia, Cirkev u Lattancia, Cirkev u Eusébia).

Tri spôsoby, ako sa uskutočňuje seminár:

a) Prvý spôsob je tzv. „pýtajúci sa“, ktorý má tri časti: predstavenie, otázka, záver. Profesor predloží problematiku, potom ju vysvetlí pomocou otázok, ktoré kladie študentom a nakoniec zhrnie odpovede. Je to spôsob prvého kontaktu, ako seminár začať, napr. pri výbere jednej alebo viacerých tém.

b) Druhý spôsob je analýza a komentovanie daného textu. Profesor rozdelí medzi žiakov odstavce alebo kapitoly nejakého diela cirkevného otca alebo koncilu... Žiak písomne predloží: 1) obsah, ak je nevyhnutné aj preklad do slovenčiny; 2) filologický rozbor: t.j. ak je potrebné, poukáže na zvláštnosti, ťažké slová, pochybnosti...; 3) interpretáciu a zadelenie textu v celom diele; 4) umiestnenie daného textu do historického kontextu a porovnanie s podobnými dielami v súčasnosti; 5) pramene textu; 6) hodnotu textu z hľadiska historického, teologického, filozofického...

c) Tretí spôsob je kritická analýza nejakého diela, knihy (alebo kapitoly) moderného autora. Pozostáva: 1) z analýzy jednotlivých kapitol alebo otázok a ich hodnotenie; 2) z kontroly dokumentovania diela; 3) z hodnotenia systematickosti a rozloženia problematiky, kapitol konkrétneho diela.

3. Etapy vedeckej práce

Typ práce, metóda, ktorú používame v teológii nie je teoreticko–deduktívna, ktorá sa zakladá na logike, ako napríklad vo filozofii alebo v matematike, ani nie tá, ktorá sa zakladá na experimentálnom výskume, ako je to v pozitívno–experimentálnych vedách (chémia, fyzika, biológia), ale tá, ktorá sa zakladá na autorite, čiže historická metóda, vlastná histórii a teológii, ktoré sa zakladajú na autorite prameňov.

Predmetom metodológie je štúdium metódy, v našom prípade tej, ktorú používame v teológii, čiže tej, ktorá sa zakladá na autorite svojich prameňov, predovšetkým Svätého písma, cirkevných otcov a tradície, a preto je to typ historickej metódy. To neznamená, že nemôžeme použiť aj iné metódy, ktoré teológia môže využiť pre svoj výskum, ako napr. experimentálne metódy, pokiaľ pôjde o pastoračné aplikácie, alebo metódy teoreticko–deduktívne, ktoré sa dajú využiť v akejkoľvek vedeckej disciplíne. V našom prípade ide konkrétne o seminárnu prácu, o záverečnú magisterskú prácu, o písomnú záverečnú prácu k dosiahnutiu licenciátu alebo dizertačnú prácu k dosiahnutiu doktorátu z teológie.

Etapy vedeckej práce sú v podstate tri: výber témy, ktorou sa chceme zaoberať, zbieranie materiálu, ktorý sa vzťahuje k danej téme, a spracovanie témy. Tieto tri etapy môžeme podeliť do nasledujúcich bodov, o ktorých si povieme podrobnejšie ďalej: 1) výber témy; 2) poznanie aktuálneho stavu daného argumentu; 3) zbieranie materiálu; 4) náčrt pracovnej schémy; 5) prvá pracovná verzia; 6) kontrola a korektúra; 7) definitívna redakcia.

3.1. Výber témy

Pre výber témy sa vyžaduje určitá vzdialená príprava, určitá všeobecná kultúra, ako aj určitá blízka špecializácia v oblasti výberu. Je samozrejmé, že nemôže niekto robiť seminár z dogmatickej teológie bez poznania latinčiny, Svätého písma, prípadne gréčtiny, hebrejčiny a pod. Pri seminárnych prácach, ako sa už spomenulo, vyberie tému profesor, s cieľom dôkladnejšie oboznámiť študentov s problematikou, ktorú prednáša, ale ich aj naučiť vedecky a samostatne pracovať.

Teda argument, ktorý ma študent spracovať, aby prehĺbil svoje vedomosti, ale hlavne aby sa naučil spracovať určitú problematiku, nemôže byť náhodný, musí byť včlenený do osobného študijného plánu. Téma môže byť monografická alebo panoramatická, historická alebo teoretická, argument starý alebo aktuálny.

Ináč sa pristupuje k výberu témy pre licenciát, prípadne pre doktorát. Téma musí zodpovedať stupňu štúdia. Pre každý stupeň nemôžeme odporúčať tému, ktorá je výlučne polemická alebo negatívna; tému, ktorá by sa zaoberala otázkami alebo problémami ešte nevyriešenými, o ktorých sa diskutuje; o inštitúciách alebo osobách, kde je potrebný morálny posudok, kde je možnosť „popáliť sa“ a čo je úlohou kompetentnejších.

Úlohou práce pre licenciát je spracovať určitú problematiku pomocou dostupných prameňov (literatúry), ale originálnym spôsobom. Pri téme pre doktorskú prácu musí ísť o celkom novú, doteraz nespracovanú tému. Preto prv, ako kandidátovi schváli tému fakultná vedecká rada, musí sa presvedčiť, či sa touto témou už niekto nezaoberal. Jednoducho musí to byť prínos na poli teológie. Každá teologická fakulta musí mať vlastné normy, podľa ktorých sa postupuje od výberu témy až po jej dôsledné spracovanie.

3.2. Aktuálne poznanie stavu daného argumentu

Aktuálny stav daného argumentu poznáme čítaním alebo konzultovaním:

- a) encyklopédií;
- b) vedeckých manuálov;
- c) všeobecných diel;
- d) monografií;
- e) bibliografických časopisov;

f) odborných časopisov.

Postupujeme teda od všeobecných informácií stále ku konkrétnejším údajom, od starších údajov k najnovším poznatkom alebo aj opačne. Toto si však vyžaduje knižnicu, kde môžeme nájsť aktuálnu a najnovšiu literatúru.

To neznamená, že jedna teologická knižnica musí obsahovať všetku dostupnú literatúru. Stačí, ak má bibliografické údaje o existujúcej literatúre buď v kartotéke, alebo je počítačovou sieťou spojená s inými teologickými knižnicami. Cieľom je teda zistiť, čo všetko existuje k danej problematike, aby sme mohli zozbierať čo najviac materiálu a uistiť sa o originalnosti práce, ktorú chceme vykonať (aby sme svojou vykonanou prácou „neobjavili Ameriku“).

3.3. Zbieranie materiálu

Na záver druhého kroku poznáme už zoznam diel, článkov, ktoré sa dotýkajú našej témy. Cieľom tohto tretieho kroku je mať:

a) kompletný výpis všetkých prameňov, ktoré súvisia s vybranou témou (napríklad zoznam všetkých diel sv. Ambróza, ak je téma Cirkev u sv. Ambróza);

b) podľa možnosti čo najkompletnejší výpis článkov, štúdií moderných autorov, ktorí sa zaoberajú našou témou;

c) kritické prečítanie prameňov a všetkých diel moderných autorov;

d) poznámky a záznamy v kartotečných lístkov (alebo v počítači) z prečítaného materiálu a osobných úvah;

e) rozdelenie a začlenenie materiálu podľa určitých, vopred premyslených kritérií.

Pri týchto činnostiach postupujeme podľa praktického poriadku, ktorý môže byť aj odlišný, ako ho tu uvádzame. Niekedy je diskutabilné, či je výhodnejšie začať čítaním prameňov alebo čítaním moderných autorov, pri ktorom môžeme pramene pochopiť, alebo sa dať ovplyvniť (predsudky...).

Spomíname tu „pramene“ a „moderných autorov“. Čo sa rozumie pod modernými autormi, je jasné. Treba si však vyjasniť, aký zmysel ma pojem „prameň“, ktorý je výslovne historický. Vo všeobecnosti platí, čo povedal Ernest Bernheim: „To, čo v určitom prípade má byť používané ako prameň, závisí od relatívneho predmetu výskumu, a teda od chápania témy a jej problematiky“³. Pojem „prameň“ v teologických disciplínach (dogmatika, morálka, liturgika, cirkevné dejiny, biblika, katechetika atď.) sa používa v analogickom, t.j. historickom zmysle, a to z dvojakého motívu:

---

³ E. BERNHEIM, *Lehrbuch der historischen Methode und der Geschichtsphilosophie*, Leipzig, 228.

a) metóda v teológii sa zakladá na autorite svojich prameňov, čiže na Svätom písme a na Tradícii (cirkevní otcovia, Magistérium, liturgické texty, archeologické dôkazy a pod.), a preto je analogická s historickou metódou;

b) tri operácie historickej vedy (euristika alebo hľadanie prameňov, kritika alebo inteligencia prameňov, historická syntéza alebo rekonštrukcia udalosti z prameňov) zodpovedajú všeobecnému a prirodzenému postupu ľudského ducha vo všetkých jeho prejavoch citlivého a intelektuálneho poznania, a preto sú analogické s inými špeciálnymi humánnymi disciplínami.

3.3.1. Pramene

V historických vedách „prameňom“ je všetko to, čo v minulosti malo spoločenskú dôležitosť vo vzťahu k životu a v ľudskej činnosti a došlo to až k nám a nejakým spôsobom nás viaže k minulosti. Analogicky v teológii a náboženských vedách, vo filozofii a pedagogike, atď. „pramene“ sú dokumenty (v najširšom zmysle slova), v ktorých môžeme čo najoriginálnejšie, t.j. čo najpriamejšie a čo najskôr spoznať predmet alebo myšlienku, ktorej existenciu alebo povahu skúmame (študujeme). Ostatné dokumenty, odvodené od prameňov, alebo vysvetľujúce pramene, nazývame „štúdiami“, pomocnou literatúrou. V prípade, že všetky pramene sa stratia, vtedy sa prameňmi stávajú štúdie.

Niekedy jeden dokument môže byť prameňom pre jednu problematiku, ale ten istý dokument je iba pomôckou pre inú problematiku a nie prameňom. Napríklad pre tému *Povaha autority Cirkvi vo Svätom písme* sú prameňom texty Svätého písma a pomôckou komentáre otcov, scholastických teológov a pod., ale pre tému *Povaha autority Cirkvi u cirkevných otcov* tie isté komentáre sú prameňmi.

Veda, ktorá sa zaoberá skúmaním – kritikou prameňov, sa volá heuristika. Pramene (zapísané svedectvo) môžu byť v rukopise alebo vydané tlačou.

Kritika prameňov zahŕňa v sebe päť operácií alebo postupov: prvé dve: autentickosť a originalitu nazývame aj vonkajšou kritikou alebo historicko–kritickou analýzou; ďalšie sú: štrukturálna analýza, interpretácia a pravdivosť (hodnota, dôležitosť).

Autentickosť – musíme vylúčiť akúkoľvek pochybnosť o autenticite prameňa, ak je autor anonymný, treba sa pokúsiť určiť autora.

Originalita – treba zistiť, či náš text je skutočne originálny, alebo je to už ďalšia kópia. Ak je prameň nevydaný alebo vydaný s nedostatkami, treba siahnuť po rukopise či rukopisoch alebo pripraviť kritické vydanie.

Štrukturálna analýza – lektúra, ide o literárnu štruktúru a jej analýzu.

Interpretatívna analýza – správne interpretovať.

Pravdivosť, autorita a hodnota dokumentu. V prvom rade treba poznať autora a potom stanoviť teologickú hodnotu diela.

Treba doplniť, že existujú pomocné historické vedy, ktoré sú nevyhnutným nástrojom vonkajšieho a interného poznania prameňov. Sú to:

Paleografia je náuka, ktorá skúma rôzne formy používaného písma počas minulých storočí, skratky, diakritické znaky, spôsob vyfarbovania litier a pod.

Filológia je náuka o jazyku, kultúre a literatúre niektorého národa.

Papyrologia je filologická disciplína, ktorej úlohou je dešifrovať a interpretovať písma (grécke, latinské, orientálne) z papyrusu.

Diplomatika pomáha pochopiť a klasifikovať diplomy: verejné úkony, dokumenty, vyplnené podľa verejných noriem daného obdobia.

Archeológia je veda zaoberajúca sa vyhľadávaním, skúmaním a triedením hmotných pamiatok dôležitých pre štúdium starších období vývoja ľudskej spoločnosti.

Epigrafia študuje staré nápisy na trvanlivom materiáli (náhrobky, stavby, dosky).

Numizmatika, pečatníctvo a heraldika študujú mince rôznych čias a národov, pečate používané v dokumentoch, insígnie a pod.

Chronológia, veľmi dôležitá pre historika, určuje časové začlenenie, datovanie udalostí a dokumentov.

3.3.2. Diela moderných autorov

Čím viac pokračujeme na ceste vedeckej práce, tým viac si uvedomujeme, že sami ťažko vyriešime všetky problémy a úlohy. Potrebujeme pomoc druhých. Bol by to stratený čas, keby sme chceli opakovať prácu, ktorú už niekto urobil. Potrebujeme preto zhrnúť diela o našej téme od všetkých autorov, diela o prameňoch, ktoré máme pochopiť a ktoré máme použiť.

3.3.3. Osobné uvažovanie

Cieľom štúdia prameňov, ako aj ostatnej literatúry je spoznať aktuálny stav danej problematiky a pochopiť problematiku, ktorá je predmetom môjho seminára, diplomovej či inej práce. Získanú literatúru môžeme čítať z rôznych hľadísk, ale najdôležitejšia etapa je vlastné uvažovanie a spracovanie získaných poznatkov vlastným spôsobom, podľa cieľa tohto štúdia. Vlastné úvahy si zaznačím podľa vlastného štýlu práce buď na kartotečné lístky, alebo, čo je v dnešnej dobe omnoho praktickejšie, do osobného počítača.

Ak je práca zameraná aj na vonkajší prieskum pomocou zbierania dát a štatistického spracovania, je dôležité, aby získané údaje boli správne spracované a správne interpretované.

4. Záznam prameňov do kartotečných lístkov, pomocnej literatúry a osobných úvah

Z toho, čo sa doteraz povedalo, sa môže ľahko vyvodiť, že nestačí čítať a uvažovať, treba si tiež zapamätať – zaznamenať. Zaznamenať treba všetko to, čo posluži alebo môže poslužiť; záznam musí byť presný, musí presne reprodukovať myšlienku, slová a miesto, kde sa takáto myšlienka nachádza. Myšlienka musí byť dokumentovaná. Pravá, správna, vedecká dokumentácia nemôže byť iba pre osobné použitie, musí byť publikovateľná a dokázateľná. Nestačí povedať: „ako hovorí Aristoteles“, treba napísať dielo, vydavateľa a stranu. Cieľom dokumentácie je teda mať „poruke“ v ktorejkoľvek chvíli (aj keď kniha už nie je k dispozícii) a bez straty času:

a) všetky charakteristické dáta prameňov a diel moderných autorov, ktorými sa zaoberám;

b) obsah prameňov a diel moderných autorov, ktorý potrebujem k vybranej téme, ako aj obsah osobných úvah. Najprimeranejším prostriedkom k tomuto cieľu sú

bibliografické kartotečné lístky a obsahové kartotečné lístky.

Kartotečné lístky na rozdiel od rôznych hárkov alebo zošitov sú vhodnejšie z mnohých dôvodov, ale predovšetkým pre ich mobilnosť. Zo skúsenosti môžeme poznamenať:

1) Každá myšlienka (z prameňa, moderného autora, osobnej úvahy) má svoj obsahový kartotečný lístok a každé dielo (kniha, článok atď.) má svoju bibliografický kartotečný lístok.

2) Obsahové kartotečné lístky nech sú podľa možnosti popísané iba z jednej strany, keď nestačí jedna, pokračujeme na ďalšej, ktoré progresívne očísľujeme.

3) Všetky kartotečné lístky píšeme s veľmi dôslednou presnosťou a jasne, aby sme sa nemuseli vracáť ku knihe do knižnice; ušetríme si veľa času a námahy.

4) Do hranatých zátvoriek [ ] si môžeme zapísať krátke poznámky, vysvetlivky alebo úvahy, predovšetkým na obsahových kartotečných lístkoch.

5) Všetky bibliografické a všetky obsahové kartotečné lístky nech sú rovnaké. Aj druh papiera nech je pevnejší, aby sa s nimi ľahšie manipulovalo. Obsahové kartotečné lístky sú väčšieho formátu, ako bibliografické.

Bibliografický kartotečný lístok je písomná dokumentácia vonkajších údajov diela (knihy, článku...).

Najpoužívanejším formátom je medzinárodný bibliografický formát 125 x 75 mm, v ktorom je text limitovaný štyrmi okrajmi: jeden horizontálny a tri vertikálne. Horizontálny okraj je 16 mm (4 riadky písacieho stroja) od horného okraja; prvý vertikálny okraj 22 mm od z ľavej strany, druhý 26 mm, tretí 30 mm. Pre knižničné použitie je dole v strede otvor 8 mm priemeru, cez ktorý prechádza tyč, ktorá drží lístky – kartičky v zásuvkách.

Tento klasický spôsob je v súčasnosti nahradený efektívnejším a praktickejším spôsobom pomocou počítača a špeciálnych počítačových programov, ako je napríklad *ProCite 5*. Tieto PC programy nám umožňujú priamo zatriedovať výpisky z literatúry podľa vopred stanovených kľúčov a citačných podmienok.

**UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
RÍMSKOKATOLÍCKA CYRILOMETODSKÁ
BOHOSLOVECKÁ FAKULTA**

**KATECHÉZA V ŽIVOTE A POSLANÍ
CIRKVI**

Diplomová práca

Jana Múdra

pod vedením Prof. ThDr. Ivana Schopného, PhD.

Bratislava jún 2003

5. Kritéria a fázy spracovania písomnej práce

Na začiatku diplomovej práce (rigoróznej, dizertačnej alebo inej) musí mať študent schválenú nielen tému, ale aj schému svojej práce. Je dôležité sledovať túto schému počas jednotlivých etáp práce; avšak niekedy pri štúdiu vidíme nevyhnutnosť zmeny. Každá zmena však musí byť schválená školiteľom (alebo vedeckou radou fakulty pri licenčnej a doktorskej práci).

Kvalitu každej práce treba posudzovať podľa nasledujúcich kritérií:

- musí byť jasná
- konvergentná
- koherentná
- proporcionálna
- kompletná
- elegantná.

5.1. Jednotlivé časti písomnej práce

Seminárne, diplomové i dizertačné práce píšeme na formát A4 (21 x 29,7 cm). Každá strana má mať myslený rámček: zhora 3 cm, zdola 3 cm, zľava 3,5 cm, sprava 2 cm. Riadkovanie 1,5 alebo 2 (30 riadkov, 60 úderov v riadku). Číslovanie strán počítame od titulnej strany a uvádzame ho

vpravo dole, prípadne hore. Každú novú kapitolu začíname vždy na novej strane.

Diplomová práca (aj iné) musí obsahovať tieto časti:

– **Titulná strana** (ako vyššie). Na titulnej strane má byť uvedený názov školy, názov práce, druh práce (seminárna práca, diplomová práca, licenčná práca, dizertačná práca), meno a priezvisko študenta (autora) a prípadne meno školiteľa, mesto a dátum.

Za titulnou stranou sa zvykne uvádzať **vyhlásenie študenta**, že prácu vykonal sám, pomocou uvedenej literatúry, ktoré podpíše.

– Ak je práca obsiahla, nasleduje stručný a **prehľadný obsah** celej práce (tzv. sumár), hlavné kapitoly, prípadne podkapitoly, resp. schéma práce, tak ako bola schválená. Tento prehľadný obsah má pomôcť čitateľovi rýchlo vniknúť do problematiky celej práce.

– **Zoznam značiek a skratiek** – ak v písomnej práci používame značky a skratky, uvádzame ich hneď na ďalšej strane v abecednom poradí. Skratky, ktoré sú zaužívané a známe, ako napr. s. (str.) = strana; mons. = monsignor a pod. neuvádzame.

– **Úvod** – je veľmi dôležitá a nenahraditeľná časť každej vedeckej práce. Prvým cieľom úvodu je povedať cieľ a priestor, v ktorom sa bude práca pohybovať, ako aj jasne povedať, čo nie je cieľom tejto práce. Treba tu predstaviť základné pramene práce a kritériá ich výberu. Vhodné je pripomenúť aktuálny stav výskumu či poznania danej témy alebo problematiky. Treba tu hneď povedať, akou metódou v danej práci budem postupovať. Úvod ma taktiež povedať jasný „architektonický“ plán práce, podľa ktorého sa bude postupovať. Nakoniec, okrem poukázania na cieľ a hypotézy, ktoré chceme dosiahnuť, úvod má obsahovať všetky tie informácie, ktoré sú nevyhnutné k danej téme, aby sa čitateľ hneď na začiatku oboznámil so základnými prvkami práce. Je to akoby sprievodný list k práci, v ktorom sa povie všetko potrebné pre správne pochopenie práce.

– **Samotná práca** – rozdelená do jednotlivých kapitol a podkapitol, ktoré sú číslované v logickom poradí:

1. prvá kapitola

1.1. prvá časť prvej kapitoly

1.1.1. ďalšia podkapitola

2. druhá kapitola

2.1. atď.

Ak ide o magisterskú, licenčnú alebo dizertačnú prácu, treba dbať na správne delenie kapitol, čo do množstva, resp.

počtu strán. Kapitola, ktorá je hlavná – podstatná, nemôže obsahovať menej strán, ako niektorá iná a naopak. Je dôležité, aby všetky názvy kapitol a podkapitol boli písane tým istým typom písma, rovnako aj celý text práce, aby mal rovnaký typ písma.

Práca musí byť písaná zrozumiteľne!

– **Záver** – má rovnakú dôležitosť ako úvod, ba z redakčného hľadiska musí byť zjavný paralelizmus medzi úvodom a záverom, práve tu musia byť overené predpoklady a ciele, ktoré boli uvedené v úvode. Treba tu zhodnotiť výsledky celej práce, poukázať na prípadné nedostatky a zdôvodniť ich, zdôrazniť originálnosť práce (ak je taká) a navrhnúť ďalšie možné prehĺbenie danej problematiky. Nesmie chýbať stručné zhrnutie podstatných prvkov celej práce.

– **Príloha (apendix)** – je veľmi významná časť vedeckej práce pri niektorých výskumných alebo historických úlohách, kde je potrebné doložiť použité pramene (archívne materiály), tabuľky, diagramy, štatistické údaje a podobne. Niekedy ide o nevydané pramene, ako je korešpondencia významných osobností, osobné poznámky (denník) alebo historické dokumenty (vydané alebo tajné).

– **Zoznam použitej literatúry (bibliografia)** – môže byť rozdelený na viacero častí, napríklad: pramene (vydané, nevydané), štúdie, články atď. Uvádzame ju podľa abecedy autorov. Uvádzame len literatúru, ktorá bola použitá a citovaná v danej práci a uvádzame ju v kompletnej citácii (pozri ďalej). Zoznam použitej literatúry uvádzame v abecednom poriadku podľa autora.

– **Obsah** (číslovaný ako v práci) – obsah obvykle uvádzame na konci práce. Ak je práca obsiahla, je užitočné uviesť obsah dvakrát, jeden stručný (základné rozdelenie práce) na začiatku a úplný obsah práce na konci.

– **Poznámky pod čiarou**

Každá vedecká práca si vyžaduje, aby bol priebežne v texte uvedený pôvod informácií, ktoré spracúvame. Píšeme ich pod čiarou na každej strane. Mimoriadne, ak je práca stručná (seminárna práca), môžu byť poznámky na konci každej kapitoly alebo v závere celej práce. Dôležité je, aby boli jednotne upravené a prehľadné.

6. Užitočné poznámky pre bibliografickú citáciu

Pod bibliografickou citáciou rozumieme bežnú písanú identifikáciu vydaného diela, z ktorého sme citovali časť textu vo svojej práci, alebo sme sa nechali inšpirovať týmto dielom, alebo nejako inak súvisí s našou prácou. Ide teda o správne opísanie identity, charakteristiky nejakého vydaného diela (knihy, časopisu, článku z novín a pod.), takým spôsobom, aby táto komunikácia bola zrozumiteľná a aby ju čitateľ mohol ľahko nájsť.

Metóda bude správna iba vtedy, keď bude:

- jasná (pochopteľná),
- funkčná (ponúkne to, čo sa žiada),
- koherentná (rozrieši všetky otázky za rovnakých podmienok).

Kvalitná bibliografická citácia predpokladá, aby sa jasne vedelo:

- ČO musí byť citované (zapísané) a
- AKÝM SPÔSOBOM musí byť graficky zaznamenané.

Prvá základná norma je, aby v jednej písomnej práci všetky citácie boli písané rovnako, čiže tým istým spôsobom. Napríklad meno autora môžeme písať veľkými

alebo malými písmenami, celé alebo skrátené (iba iníciaľku), ale jednotne v celom texte.

Druhá norma: grafické rozlíšenie.

Všetky prvky citovaného diela musia byť rozlíšené medzi sebou rozdielnou grafickou úpravou:

AUTOR: priezvisko veľkými písmenami, meno môže byť písané aj malými písmenami;

titul: typografická kurzívka, alebo ak píšeme písacím strojom a nemáme kurzívu, všetko podčiarkujeme nepretržitou čiarou;

iné prvky: bežným písmom.

Tretia norma: zostupné poradie.

Všetky jednotlivé časti citácie musia byť zapísané nie náhodne, ale v presnom, logickom a v zostupnom poradí: od najdôležitejších častí k menej dôležitým: priezvisko a meno autora, titul diela, vydavateľstvo, miesto vydania, rok vydania, číslo strany a pod.

Štvrtá norma: interpunkcia jednoduchá a funkčná.

Interpunkčné znaky na oddelenie jednotlivých častí musia byť jednoduché a musia rešpektovať funkčnosť samotnej citácie.

7. Kompletné bibliografické citácie

7.1. Vydané dielo

7.1.1. Vlastné dielo (neobsiahnuté v inom diele)

Kompletná citácia vlastného diela musí mať nevyhnutne tieto prvky:

⇒ bibliografické poznámky

- meno autora (meno skrátené alebo celé a priezvisko);
- titul diela (nie podľa obálky knihy, ale podľa titulnej strany (kurzívou);
- vydavateľ (prekladateľ);
- edícia;
- vonkajšie rozdelenie (napr. číslo diela, číslo časopisu, strana).

⇒ typografické poznámky

- miesto vydania;
- vydavateľstvo;
- dátum.

⇒ špeciálne poznámky

- všetko, čo by mohlo byť užitočné pre jasnejšie vyjadrenie;
- čo sa týka jazyka: všetky vnútorné indikácie knihy sa vyjadrujú v tom istom jazyku, v ktorom sú zaznamenané v knihe, ale všetky ostatné v jazyku, v ktorom sa citácia robí.

7.1.1.1. Vlastné dielo vydané mimo edície

⇒ autor je fyzická osoba:

⇒ jeden autor:

Rudolf PALOUŠ, *Čas výchovy*, Kresťanská akadémia, Rím 1987.

Alebo:⁴

PALOUŠ, Rudolf, *Čas výchovy*, Kresťanská akadémia, Rím 1987.

Alebo:

R. PALOUŠ, *Čas výchovy*, Kresťanská akadémia, Rím 1987.

⇒ viacerí autori, ale nie veľa:

L. HERTLING, E. KIRSCHBAUM, *Le catacombe romane e i loro meriti*, Roma 1949.

Alebo:

L. HERTLING – E. KIRSCHBAUM, *Le catacombe romane e i loro meriti*, Roma 1949.

Alebo:

HERTLING, Leo – KIRSCHBAUM, Leonard, *Le catacombe romane e i loro meriti*, Roma 1949.

---

⁴ Keď meno nasleduje až po priezvisku, podľa pravidiel slovenského pravopisu sa oddeľuje čiarkou!

Alebo:

HERTLING, L. – KIRSCHBAUM, E., *Le catacombe romane e i loro meriti*, Roma 1949.

⇒ mnohí autori:

M. APPOLONI atď, *Esplorazioni sotto la confessione di S. Pietro in Vaticano*, I, Città del Vaticano 1951.

Alebo:

M. APPOLONI a kol., *Esplorazioni sotto la confessione di S. Pietro in Vaticano*, I, Città del Vaticano 1951.

⇒ autor je morálna osoba:

POSVÄTNÁ KONGREGÁCIA PRE KLÉRUS, *Všeobecné katechetické direktorium*, SKS, Bratislava 1992.

⇒ autor je anonymná osoba:

Storia moderna, geografica, civile e naturale della campagna di Roma, Venezia 1787.

⇒ autor anonymný (neudaný), ale poznaný:

[J. VALLA], *Institutiones theologicae ad usum scholarum accomodatae*, I, Lugduni 1780.

⇒ autorom je skupina ľudí, ktorí netvorí morálnu osobu:

La basilica di San Paolo sulla via Ostiense, v spolupráci benediktínov, Roma 1933.

⇒ dielo napísané pod pseudonymom:

A. FAUDENOM (pseud.), *Hovor Pane, tvoj sluha počúva*, SÚSCM, Rím 1989.

⇒ dielo v spolupráci pre zachovanie aktov:

Atti del Simposio catechistico internazionale, Roma 11–15 marzo 1992, Roma 1992.

Zborník z I. celoslovenského seminára. Katechéza je cestou nasledovania Ježiša evanjelií v Duchu Svätom smerom k Otcovi, Košice 18. – 19. septembra 1998, Vydavateľstvo Michala Vaška, Prešov 1998.

7.1.1.2. Vlastné dielo vydané v edícii

K bežnej citácii diela treba pridať: meno edície a číslo, ktoré má dielo v tejto edícii. Názov edície nepíšeme kurzívou ani ho podčiarkujeme, pretože nie je časťou titulu diela. Číslo edície píšeme arabskou číslicou, nie rímskou.

⇒ dielo číslovanej edície:

J. LECLERCQ, *L'idée de la royauté du Christe au Moyen Age* (=Unam Sanctam 32), Paris 1969.

N.B.

Medzi titul a edíciu nedávame čiarku.

⇒ dielo nečíslovanej edície:

M. BORDA, *La pittura romana* (=Le grandi civiltà pittoriche), Milano 1958.

7.1.2. Nevlastné dielo

Nevlastné dielo je také, ktoré je obsiahnuté v inom diele. To znamená, že citujeme nejakú časť z knihy, ktorá má viacerých autorov, alebo článok z časopisu či novín, alebo zo zborníka vydaného po konferencii a pod.

V kompletnej citácii nevlastného diela je nevyhnutné citovať tri veci:

1. základné dielo, t.j. meno autora, titul (názov);
2. symbol alebo znamienko na označenie, napr. in, v
3. dielo, ktoré obsahuje, t.j. normálna citácia + požadované strany.

7.1.2.1. Dielo obsiahnuté v knihe

⇒ článok v knihe:

keď autor článku nie je autorom knihy:

V. BARTOC CETTI, *De causis matrimonialibus*, in L. LEGA, *Commentarius in Iudicia Ecclesiastica*, III, Romae 1950, 120–334.

⇒ keď autor článku je autorom knihy:

G. GRO PPO, *Identità della teologia dell'educazione e i suoi rapporti con le scienze dell'educazione*, in IDEM, *Teologia dell'educazione. Origine, identità, compiti*, Roma 1991, 337–384.

N.B.

IDEM – znamená, že autor citovaného článku v knihe je ten istý, ktorý je uvedený ako autor knihy.

⇒ článok v zborníku:

Oľga PLÁVKOVÁ, *Sociálne ohrozenie kvality života detí v rodinnom prostredí*, in *Dieťa v ohrození: Stav a perspektíva*, Bratislava 1991, 106–110.

7.1.2.2. Dielo obsiahnuté v periodickej publikácii (mesačník, týždenník, denník)

Citácia musí obsahovať tieto prvky:

1. titul periodika;
2. vonkajšie údaje (diel, ročník, číslo ... podľa prípadu);

3. dátum;

4. strany zodpovedajúce citovanému dielu.

⇒ článok obsiahnutý v periodiku (časopise):

A. PAULINY, *Laici a katechéti v službe Božieho slova*, in *Katechéza* 5 (1992) 2–7.

⇒ článok je na pokračovanie vo viacerých číslach časopisu:

L. PÁSTOR, *La Congregazione degli Affari Ecclesiastici Straordinari tra il 1814 e il 1850*, in *ArchHistPont* 1 (1989) 192–316; 3 (1990) 301–358.

⇒ článok je v denníku:

Giampaolo MATTEI, *Essere testimoni tra i giovani nelle università*, in *L'Osservatore Romano* (24. apríla 1992) 16.

Alebo:

HRUŠOVSKÝ, Pavol, *Kresťania a politika*, in *Sme* (8. marca 2003) 6.

7.1.2.3. Citovanie jedného „hesla“ v slovníku (alebo v encyklopédii)

L. GALLO, *Salvezza*, in *Dizionario di catechetica*, Torino 1986, 558–560.

J. BAUDOT, *Mauristes*, in *Dictionnaire de Théologie Catholique* 10 (1928) 405–443.

Bez udania autora:

Collegium Musicum, in *Encyklopaedia Beliana*, II zv., Encyklopedický ústav Slovenskej Akadémie Vied, Bratislava 2001, 589.

7.2. Opakovaná citácia

Ak je potrebné opakovane uviesť posledné citované dielo, môžeme ho citovať skrátenou formou. Pripúšťajú sa rôzne formy, dôležité je, aby citácia bola zrozumiteľná a jednoznačná.

Príklady:

(1) A. PAULINY, *Laici a katechéti v službe Božieho slova*, in *Katechéza* 2 (1992) 2–5.

(2) O. PLÁVKOVÁ, *Sociálne ohrozenie kvality života detí* Bratislava 1991, 107.

(3) O. PLÁVKOVÁ, *Sociálne*, 107.

(4) PLÁVKOVÁ, *Sociálne*, 112.

(5) A. PAULINY, *Laici a katechéti*, 8.

(6) PAULINY, *Laici a katechéti*, 9.

(7) PLÁVKOVÁ, *Sociálne*, 112.

Iný, viac zaužívaný spôsob je používaním slov: IDEM, *Ibidem* alebo *Tamže*.

IDEM = ten istý autor ako v predchádzajúcej citácii;
Ibidem, *Tamže* = ten istý autor, to isté dielo ako v predchádzajúcej citácii, okrem variácii, ktoré nasledujú.

Príklady:

(1) Josef KORHERR, *Psychologie für die Theologen*, Graz 1992.

(2) IDEM, *Beten lehren–be ten lernen*, Graz 1991, 342.

– to znamená, že autor je ten istý ako v predchádzajúcej citácii, teda Josef KORHERR.

(3) *Ibidem*, 174.

– to znamená, že autor aj titul knihy je ten istý, ako v predchádzajúcej citácii, mení sa iba strana, čiže úplná citácia

by znela: Josef KORHERR, *Beten lehren–beten lernen*, Graz 1991, 174.

(4) G. SCHILLER, *Ikongraphie der christlicher Kunst*, I, München 1989, 36–134; II, 1990, 24–89.

(5) G. SCHILLER, *Ikongraphie*, I, 93.

(6) *Ibidem*, II, 4.

(8) *Tamže*, II, 4.

(9) G. SCHILLER, *Ikongraphie*, II, 4.

(10) J. KORHERR, *Psychologie*, 39.

8. Internet

Začiatok internetu možno považovať rok 1969 s menom ARPA, Arpanet (Advanced Research Projects Agency), ktorý sa považuje za matku Internetu, keď sa spojili štyri počítače do siete, tri v štáte California a jeden v Utah, s cieľom študovať najnovšiu technológiu nazvanú packet-switched networking. Prístup k Arpanetu mala iba armáda a univerzity, ktoré robili výskum v oblasti obrany.

Skončením studenej vojny, bol prístup umožnený aj ostatným univerzitám a neskôr aj obchodným spoločnostiam. Významná zmena nastala až v roku 1986, keď vznikol National Science Foundation Network (NSFNET), ktorý spájala amerických vedcov s piatimi centrami vybavenými „supercomputeri“. V marci 1990 Arpanet bol predaný a v Európe vznikajú nové počítačové siete – networks, ktoré sa medzi sebou pospájali aj s Internetom.

Internet je sieť sietí (the network of networks), ktorý spája univerzity, školy, organizácie všetkých druhov, obchodné a vládne organizácie na celom svete. Tieto počítače môžu byť pospájané pomocou telefónnych liniek, cestou satelitov, mikrovlnovým prenosom alebo optickým káblom. Tým, že tvoria „Internet“ – to znamená, že sú interne pospájané medzi sebou a môžu navzájom nadviazať dialóg dohodnutým jazykom. Aby dosiahli tento cieľ, riadia sa konvenčným protokolom prenášania dát, čiže spoločným štandardným postupom komunikácie. Najznámejší a najpoužívanejší protokol v Internete je TCP/IP (Transmission Control Protocol/Internet Protocol – jedná sa o celý „balík“ komunikačných protokolov).

8.1. Nový spôsob vstupu do svetových biblioték

Ešte pred niekoľkými rokmi nebolo možné na diaľku zistiť, či v tej ktorej bibliotéke sa nachádza hľadaná literatúra. Dnes už to nie je problém. Existuje vo svete veľká sieť biblioték, ktoré sú navzájom prepojené a dostupné z ktoréhokoľvek miesta cez Internet. Stačí konzultovať tzv. OPAC (On-line Public Access Catalogue). Takýmto spôsobom si môžeme prostredníctvom najbližšej knižnice knihu objednať na požičanie. Napríklad iba Rímske Pápežské univerzity majú takto vo svojej sieti URBE (Unione Romana Biblioteche Ecclesiastiche) vyše 4 milióny kníh a viac ako 24 tisíc periodík.

Podobným spôsobom si môžeme na svetovej sieti nájsť prístup do mnohých biblioték a tak zistiť, kde sa nachádza „naša“ hľadaná kniha. Napríklad na adrese:

<http://dir.yahoo.com/Reference/Libraries/>

alebo:

<http://www.crl.uchicago.edu> (Center for Research Libraries, v severnej Amerike).

Podobným spôsobom funguje aj virtuálna knižnica Univerzity Komenského, kde je už väčšina fakultných knižníc prepojená on-line katalógom.

8.2. Ako citovať literatúru nájdenú na Internete a iných médiách

Stále viac informácií je publikovaných online alebo na elektronických médiách. Okrem informácií, ktoré uvádzame pre tlačeneé dokumenty, v týchto dokumentoch musíme ešte špecifikovať druh média, na ktorom boli publikované. Druh média sa uvádza v hranatých zátvorkách. Ako druh média môže byť použité:

- ⇒ [online]
- ⇒ [CD-ROM]
- ⇒ [disketa] alebo [magnetická páska]
- ⇒ [disk]

Ak špecifikujeme aj typ publikácie, aj typ média, môžeme to zapísať napr. v takejto podobe:

- ⇒ [monografia na CD-ROM]
- ⇒ [online dištančný kurz teológie]
- ⇒ [online databáza]
- ⇒ [správa elektronickej pošty]
- ⇒ [príspevok na diskusnom fóre]
- ⇒ [počítačový program]

Ďalším povinným údajom je prístup ku zdroju. Môžeme ho uvádzať jedným z nasledujúcich spôsobov:

<http://www.uniba.sk/webuk/uk/>
www.uniba.sk/webuk/uk/

RATZINGER, Josef, *Attualità dottrinale del Catechismo della Chiesa Cattolica, dopo 10 anni dalla sua pubblicazione*, Congresso catechistico internazionale, Roma, 9 ottobre 2002, in www.catechetica.it/.

VITIELLO, Giuseppe, *A European Policy for Electronic Publishing*, in *The Journal of Electronic Publishing* [online] Marec, 2001, Volume 6, Issue 3 [citované 15.10.2002], in <http://www.press.umich.edu/jep/06-03/vitiello.html>.

Školák z Kokavy nad Rimavicou zabil 77-ročnú susedku, in <http://www.tasr.sk>, 30.1.2003.

HAVEL, *Rozdelenie ČSFR nebolo najhorším riešením*, in <http://dnes.zoznam.sk/>, 30.1.2003.

Keďže Internet je veľmi dynamické médium, mnohé materiály, ktoré boli publikované sú medzičasom stiahnuté alebo neprípustné. Preto pri citovaní literatúry nájdenej na webových stránkach je nevyhnutné uviesť aj dátum.

Obsah

1. Úvod	2
1.1. Pomôcky pre výskum	3
1.2. Faktory, ktoré podmieňujú štúdium	4
1.3. Osobného charakteru	5
1.4. Charakter prostredia	5
1.5. Charakter pomôcok	6
1.6. Organizačný charakter	6
2. Štúdium v skupine	6
2.1. Typ, forma a spôsob seminára	7
3. Etapy vedeckej práce	9
3.1. Výber témy	10
3.2. Aktuálne poznanie stavu daného argumentu	11
3.3. Zbieranie materiálu.....	12
3.3.1. Pramene.....	14
3.3.2. Diela moderných autorov.....	16
3.3.3. Osobné uvažovanie.....	16
4. Záznam prameňov do kartotečných lístkov, pomocej literatúry a osobných úvah.....	17
5. Kritéria a fázy spracovania písomnej práce.....	21
5.1. Jednotlivé časti písomnej práce.....	21
6. Užitočné poznámky pre bibliografickú citáciu.....	25
7. Kompletné bibliografické citácie	26
7.1. Vydané dielo	26
7.1.1. Vlastné dielo (neobsiahnuté v inom diele)	26

7.1.1.1. Vlastné dielo vydané mimo edície.....	27
7.1.1.2. Vlastné dielo vydané v edícii.....	29
7.1.2. Nevlastné dielo.....	30
7.1.2.1. Dielo obsiahnuté v knihe.....	30
7.1.2.2. Dielo obsiahnuté v periodickej publikácii (mesačník, týždenník, denník).....	31
7.1.2.3. Citovanie jedného „hesla“ v slovníku (alebo v encyklopédii).....	32
7.2. Opakovaná citácia.....	32
8. Internet.....	34
8.1. Nový spôsob vstupu do svetových biblioték.....	35
8.2. Ako citovať literatúru nájdenú na Internete a iných médiách.....	36

